

MUZEUL MEMORIAL „ALEXANDRU DONICI”

„Alexandru Donici” Memorial muzeum

Radu MOȚOC

Abstract: *In the article is presented the history of Donici village, mentioned under the name „Besin” in May 4, 1436. „Donici” name of the village occurs on august 27, 1966, on the occasion of 15th anniversary of 160 years from the birth of fabulist Alexandru Donici. In Donici’s manor was opened an exhibition hall. In 1971 began the restoration work of the manor. The author examines the family tree of the family of Donici, „Documents register of Donici family”. The history of his family studed many historians at different stages: Sever Zotta, General Radu R. Rosetti, Nicolae Iorga, Paul Păltănea, dr., university professor, I. Caproșu etc..*

Localitatea **Donici** se află într-o zonă care va fi protejată în cadrul unui viitor Parc Național Orhei (care va cuprinde 14.000 h.), înconjurată de dealurile împădurite (Hârtopul, Teleșeu, Voloaca), pe valea Teleșeului, la 25 km. de Orhei și 37 km. de Chișinău. Așezarea este mărginită cu livezi și vii dar și de trei frumoase lacuri care îi conferă o priveliște cu totul specială.

1. Denumirea localității

Cu o populație ce nu depășește 1.000 locuitori, comuna este racordată la gaze, copii învață într-un gimnaziu ce poartă numele „Alexandru Donici” și beneficiază de o grădiniță și o bibliotecă.

Satul **Donici** este atestat documentar sub denumirea „Bezin”, din 4 mai 1436¹. Denumirea „Bezin” vine de la râul din apropiere. Dar localitatea a mai purtat și numele „Stanca”, care provenea de la „Izvorul Stanca”, amenajat de familia Donici. Din acest motiv, partea din vale a localității purta denumirea „Bezin”, iar partea de sus, din preajma izvorului, „Stanca”.

Denumirea de „Donici” a satului, survine la 27 august 1966, cu prilejul împlinirii a 160 ani de la nașterea fabulistului Alexandru Donici ². Tot cu acest prilej, în conacul familiei Donici, în care funcționa o școală, s-a deschis o sală expozițională care reprezenta un prim pas pentru deschiderea unui muzeu. După anul 1971, când s-a construit o școală în localitate, au început lucrările de restaurare a conacului Donici ³.

2. Arborele genealogic al familiei Donici.

Referitor la definirea numelui de Donici, Paul Păltănea face următoarele precizări: „Numele acestui neam s-a format din onomasticul Andonie, din care prin afereză s-a ajuns la Don, ce-a primit sufixul eci sau ici”⁴.

Istoria familiei Donici a preocupat în diferite etape pe mulți istorici, dintre care semnalăm pe: Sever Zotta, generalul Radu R. Rosetti, Nicolae Iorga, Paul Păltănea etc.

Dar cel care avea să descifreze „**Condica de documente a familiei Donici**” a fost reputatul istoric și paleograf, prof. univ. dr. I. Caproșu, căruia îi datorăm transcrierea din chirilică în scriere cu litere latine, acestor prețioase documente, publicate în Analele Științifice ale Universității „Al. I. Cuza” din Iași (1989-1990).

În introducerea făcută la „Condica de documente”, prof. univ. dr. I. Caproșu, referindu-se la această familie, preciza: „Familia Donici, care și-a lăsat numele în letopisește, în biserici, în literatură și în legile moldovenești, își trage obârșia din ținutul Orhei, de care a rămas legată secole de-a rândul. Satele ce aveau să-i aparțină se află într-o zonă menționată pentru prima dată la **4 mai 1436** într-un

¹ DIR, A. Moldova, XIV-XV, vol. 1, p. 124

² Orânduirea administrativă teritorială la data de 1 aprilie 1988. Ch.: Ed. Cartea Moldovenească, 1988, p. 143. Informație primită de la domnul Valeriu Golub, directorul Muzeului de Istorie din Orhei.

³ Informațiile au fost oferite de Ecaterina și Alexandru Ciobanu care îndeplinesc funcția de director al Gimnaziului „Alexandru Donici”, respectiv directorul Muzeului memorial „Alexandru Donici”. Pe această cale le mulțumesc pentru informațiile oferite cu profesionalism.

⁴ PĂLTĂNEA, Paul. op. cit., p. 205

act slavon prin care Iliăș și Stefan voievozi dăruiesc fraților Duma Uranie și Petru *un loc din pustie de cealaltă parte a Itchiului, anume Cobâlca, de la obârșie până la gură, și Bezinul, de la obârșie până la gură... câte sate vor putea să-și așeze, să așeze*"⁵.

O primă redactare nedată a genealogiei familiei Donici este semnalată de istoricul Paul Păltănea, ca fiind concepută la sfârșitul secolului XVIII, sau începutul secolului următor, care începe cu „**Donici cel dentăi**”⁶.

Sever Zotta l-a identificat pe acesta ca fiind „**Donici grămăticul**”, amintit la 8 octombrie 1434⁷.

Octav George Lecca îl consideră pe „**Donici cel bătrîn**”, trunchiul arborelui genealogic al Doniceștilor, pe care îl datează la 1550. Filațiunea continuă cu fiul acestuia Andrei și nepotul Nicoară⁸.

După I. Caproșu, „Primul dregător cunoscut din această mare și ramificată familie boierească este **Nicoară Donici**, pîrcălab de Orhei în 15 aprilie 1607, cumpărător al satului Zăluceni de pe Răut și donator către noua zidită mănăstire Secu a familiei Ureche, cu care probabil se înrudea”⁹.

Din documentele familiei Donici grupate în „Condică”, putem afla câteva informații care merită a fi semnalate precum:

- Voievodul Constantin Cantemir împuternicește pe **Gavril Donici**, pîrcălab de Orhei să-și readucă în Bezin vecinii fugiți. (24 oct. 1689)¹⁰.

- Maria, fiica lui Gavril Donici, „dă mărturie pentru niște părți de ocină din Bezin, pentru ca fratele ei **Miron Donici să-și facă casă pe baștina lui, în sat, în Bezin** (3 aprilie 1765)”,¹¹.

- Toader, fiul lui Andrei și al Agafiei din Bezin, și soția sa, Aritoana, „**dăruiesc partea lor din Bezin, ținutul Orhei, lui Constantin Donici, fost vistiernic al**

⁵ I. Caproșu, Condică de documente a familiei Donici (I), Analele Științifice ale Universității „Al. I. Cuza” din Iași-Istorie, 1989, Tomul XXXV, pag. 65. Tot prof. univ. dr. I. Caproșu ne oferă și informația despre această „Condică”: „Condică se află astăzi în posesia descendenților familiei moldovenești Bogdan din capitala Franței; existența ei ne-a fost semnalată întâmplător cu patru ani în urmă de colegul Matei Cazacu, care ne-a făcut o copie xerox pentru a o aduce la Iași spre publicare și integrarea apoi a actelor din secolul al XVII-lea în colecția națională de izvoare Documenta Romaniae Historica”. Autorul acestui remarcabil exercițiu paleografic a avut generozitatea de a transmite în data de 15 aprilie 1992 o copie conducerii Muzeului memorial Al. Donici cu mențiunea „Locul acestei condici este la Muzeul Al. Donici din ținutul Orhei”

„Condică zapisălor Bezinului și alte hliză di prinpregiur” a fost redactată de copistul Miron Giuncă din ținutul Putna în anul 1800, sub prima domnie a voievodului Constantin Alex. Ipsilante.

⁶ PĂLTĂNEA, Paul. „Note despre neamul mamei lui Costache Negri: Donici”. In: *Arhiva Genealogică*. 1994, nr. 1-2, p. 205.

⁷ *Ibidem*, p. 205

⁸ LECCA, Octav-George. *Familii boierești române*. București : Ed. Libra, Muzeul Literaturii Române, p. 263.

⁹ I. Caproșu, *op.cit.*, p. 65

¹⁰ I. Caproșu, *op. cit.*, p. 75

¹¹ I. Caproșu, *op. cit.*, p. 79-80

treilea (19 iulie 1769)¹². Prin donații și cumpărare de teren, Constantin Donici își consolidează averea funciară moștenită de la tatăl său Miron Donici.

- Din porunca voievodului Grigore Alex. Ghica (1 sept. 1764), se poruncește o delimitare a părților deținute de răzeși și Constantin Donici în satul Bezin. Din documentul respectiv rezultă faptul că exista o biserică în Bezin, probabil din lemn. Pământul deținut în Bezin de către Constantin Donici, după măsurătorile efectuate, era de 272 stânjeni, iar partea răzeșilor era de 207 stânjeni. Documentul a fost semnat pentru întărire de 15 răzeși din Bezin¹³.

- Dintr-un document din 1743 aflăm de la Catrina, soția lui Miron Donici, că lăzile cu documente expediate la Horodincea „la vremea moscalilor când au venit Meneh feldmareșul cu oști moschicești aici în țară la ace vreme prădându-se Horodincea di către moscali, au prădat și lăzile, și atunci au perit și acele scrisori de danii care 2 dintr-ace mărturii trăind și până acum, anume Stavilă Mercă și Toader sâni Andrii, au mărturisit cu sufletele lor pe carte de blăstăm și înaintea me cum că este dreaptă danii răposatului Miron Donici clucer...”¹⁴. Tot din același document rezultă faptul că: „Apostol Donici, jicnicer, frate cu Miron Donici a primit de la Anghelina, fata lui Condiu din Bezin, **o danie în săliștea Bezinului pentru un loc de casă**, cu loc de arie și de grădină și de ocoale și de altele ce sunt trebuitoare casei”.

- O mărturie a unor răzeși este confirmată printr-un hrisov din care rezultă faptul că la data de 26 martie 1783, „**Constantin Donici avea o casă și o moară în apropierea unui iaz la Bezin**”¹⁵.

Fiul lui Nicoară, este tot un Andrei, care moștenește de la tatăl său satul Ivancea și căruia, la 15 oct. 1638, domnitorul Vasile Lupu îi întărește proprietatea printr-un hrisov¹⁶.

Urmează pe linie directă Nicolae, care îndeplinește mai multe funcții, ajungând, sub Antioh Cantemir și Constantin Duca, mare logofăt¹⁷.

Urmașii lui Nicolae sunt: Darie, Maria, Nastasia și Gavril. Din ramura acestui Darie¹⁸ se va dezvolta arborele pînă la Smaranda Donici, mama lui Costache Negri

¹² I. Caproșu, *op. cit.*, p. 81

¹³ I. Caproșu, *op. cit.*, p. 82

¹⁴ I. Caproșu, *op. cit.*, p. 84

¹⁵ I. Caproșu, *op. cit.* Tomul XXXVI, p. 110

¹⁶ I. Caproșu, *op. cit.*, p. 206

¹⁷ Nicolae Donici, decedat la 1719

- Părcălab de Orhei 1667-1668
- Jicnicer 1673
- Clucer 1678
- Serdar 1685
- Mare vornic al Țării de Sus 1693-1695

¹⁸ Darie Donici căsătorit cu Smaranda Mavrodin a îndeplinit mai multe funcții în Moldova. A decedat în 1750

- Postelnic 1689-1691

și viitoarea nevastă a lui Costache Conachi. Din ramura lui Gavril (pîrcălab de Orhei), frate cu Darie, se ajunge la fabulistul Alexandru Donici.

Pentru că localitatea Peresecina este foarte aproape de satul Donici, credem interesant să facem un salt peste trei generații și să pomenim de Manolache Donici.

Manolache Donici, căsătorit cu Ileana Rosetti, fiica lui Nicolae Rosetti-Rosnovanu, tatăl Smarandei Donici-Negri, se va judeca în anul 1797 cu răzeșii din Peresecina, pentru încălcarea hotarelor moșiiilor din Ivancea și Miclești.

În „Condicile Visteriei moldovenești din 1777”, sub domnia lui Grigore Alexandru Ghica, vistiernic fiind lordache Balș, analizate și publicate de istoricul ieșean, prof. univ. dr. I. Caproșu, apare „dumnealui Constantin Donici biv vel spătar”, care în luna septembrie 1776 achită suma de 35 lei visteriei, iar fiul acestuia, Darie, care îndeplinea funcția de paharnic, achita suma de 16 lei la aceiași dată. Iată o sursă de informare pentru reconstituirea arborelui familiei Donici, în care sunt pomeniți descendenții cu funcțiile avute la data respectivă precum: sulgerul Ștefan Donici, biv treti vistiernic Constantin Donici, pitar Ion Donici, clucer Andrei și fratele lui paharnicul Darie Donici, paharnicul Vasile Donici etc.¹⁹

Dintre personalitățile din ramura fabulistului Alexandru Donici, merită a fi semnalat pravilistul **Andronache Donici** (1760-1829), cel mai de seamă jurist pe care l-au avut Țările Române în primele decenii ale sec. al XIX-lea. A urmat „Școala Domnească” din Iași, devenind un autentic poliglot, avînd posibilitatea de a acumula cunoștințe în jurisprudență. A pregătit și tipărit la Iași în 1814 lucrarea caracterizată ca fiind o: „Adunare cuprinzătoare în scurt din cărțile împărateștilor Pravile spre înlesnirea celor ce să îndeletnicesc întru învățătura lor cu trimitere către titlu, capul și paragraful împărateștilor Pravile.” Cartea a servit ca îndrumar pentru judecători pînă la editarea „Codului Calimache” la 1 septembrie 1817, fiind editată de mai multe ori și tradusă chiar în rusește²⁰.

„Codul Calimah”, cunoscută și sub denumirea de „Condică țivilă sau politicească a Principatului Moldovei”, a fost alcătuită de Andronache Donici, Cristian Flechtenmacher și alții, constituind fără îndoială cea mai științifică colecție de legi în anele legiuirilor vechi românești, apreciat și de universitățile apusene.

„Manualul lui Donici”, cum era denumită lucrarea învățatului jurisconsult Andronache Donici, protejatul Mitropolitului Veniamin Costachi, a funcționat cu putere de lege pînă la 1 iunie 1928 în Basarabia, reglementînd dispozițiunile de

-
- Serdar 1693-1699
 - Mare clucer 1704
 - Serdar 1705-1714
 - Vistiernic și mare vornic 1715
 - Ban 1716
 - Vornic de Țară de Jos 1717-1724
 - Mare logofăt 1730-1736

¹⁹ CAPROȘU, I. Sama visteriei Țării Moldovei din 1777. In: *Arhiva Genealogică*. 1997, nr. 1-2, Iași: Ed. Acad. Române, pp. 125-157.

²⁰ CIOCANU, Vasile. Personalități de seamă din familia Donici. In: *Lit. și arta*. 1996, 5 sept.

drept civil și penal, avînd și unele reguli privitoare la „daraverile comerciale” și la „iconomicosul faliment”²¹.

Pentru istoria literaturii române, un loc aparte aparține fabulistului **Alexandru Donici**, care se naște la conacul familiei Donici din Bezin (Donici), în data de 19 ianuarie 1806. **Fig. 1 Fabulistul Alexandru Donici**

După terminarea cursurilor la liceul militar din Sankt-Petersburg (1825), Alexandru ocupă un post de funcționar pînă în anul 1835, cînd se mută la Iași. Viața culturală din capitala Moldovei îi stimulează preocupările literare și în anul 1837 publică în traducere poemul lui Pușkin, intitulat „Tiganii.” Celebrele fabule le publică în perioada 1840-1842. „Satirele” lui Antioh Cantemir le va traduce în colaborare cu C. Negruzzi în anul 1844. Bucurându-se de un mare prestigiu în societatea ieșeană, va fi numit alături de C. Negruzzi și Gheorghe Asachi la conducerea Teatrului Național din Iași. A decedat la Piatra Neamț, unde a fost înmormîntat la 21 ianuarie 1865, departe de casa părintească²².

Societatea „Junimea” a decis în prima ședință din 19 octombrie 1865, care a avut loc la V. Pogor, să publice trei lucrări importante cu litere latine: „Cronicarii Români”; **O Antologie de Poesii Române**; și „Noul Testament”. Pentru a susține tipografia în vederea publicării acestor lucrări, s-a decis o „cotizațiune mensuale” a membrilor acestei societăți, printre care au figurat: Teodor Rosetti (5 galb); P. P. Carp (10 g.); V. Pogor (15 g.); L. Negruzzi (2 g.); I. Negruzzi (2 g.); G. Racoviță (2 g.); T. Maiorescu (15 g.), etc. Suma colectată a fost de 61 galbeni pe lună²³.

În a doua ședință a Societății „Junimea”, care a avut loc la T. Maiorescu în data de 26 oct 1865, s-a decis a se citi poeziile ce au fost propuse a fi incluse în antologie. I. Negruzzi a citit fabulele lui **Alexandru Donici**; Schilety pe V. Alecsandri; T. Maiorescu pe D. Bolintineanu și V. Pogor pe Văcărescu. I. Negruzzi a ales următoarele fabule ale lui Alex. Donici pentru a fi publicate în antologie: „Lupul și cucul; Momița și două mîțe; Racul, Broasca și știuca”²⁴.

„Fabulele” scrise de Alexandru Donici, cât și viața acestuia, au constituit un bun prilej pentru George Sion (1822-1892) să le prezinte sub forma unui discurs de intrare ca membru al Societății Academice Române în anul 1868, la numai trei

²¹ *Enciclopedia României*, vol. IV, p. 337.

²² SITARU, Lidia. Alexandru Donici-o stea pe cerul Moldovei: Indice bibliogr. Bibl. publică orășenească „A. Donici”, alcăt. Zina VÎRLAN, resp. de ed. Lidia SITARU. Orhei, 1993, pp. 5-7.

²³ TOROȘȚIU, I.E. *Studii și documente literare*, vol. IV, Inst. Arte Grafice „Bucovina”, București, 1933, p. 429

²⁴ *Ibidem*, p. 431. Cotizația lunară acceptată benevol de membrii societății era destinată susținerii tipografiei, nu pentru cumpărarea acesteia, pentru că, așa cum mărturisește Iacob C. Negruzzi într-o scrisoare adresată către Al. Gregoriady-Bonachi din 17 sept. 1865: „*Nepotul lui Pogor, Casu, june basarabean, modest, binevoitor și foarte avut, voină a înavuții Basarabia cu o tipografie românească pe care o cumpărase de la Paris, guvernul muscălesc i-a refuzat deschiderea tipografiei și el dedică tipografia sa societății noastre și abia peste câteva săptămîni va funcționa o nouă tipografie în Iași sub numele „Tipografia societății Junimea”*”. Pag. 463

ani după decesul fabulistului ²⁵. Această alegere nu este întâmplătoare, pentru că el însuși fiind din Herța, avea să scrie cu multă sensibilitate în anul 1857 poezia „La Basarabia”, în care se remarcă o profundă durere pentru acest ținut pierdut:

„Fost-ai fost înstrăinată, dulce soră-a țării mele !
Legi străine suferita-i, limbi străine te-au domnit,
Ți-ai dus viața-n întuneric, ca un nor pe după stele
Și tu, totuși, ai trăit!”

Semnificativ este și faptul că fiica lui George Sion, Marica, s-a căsătorit cu Mateiu I. Caragiale.

În comuna Ștefan cel Mare (jud. Bacău) se află bustul sculptat de Pia Slătineanu, care îl reprezintă pe **Gheorghe Donici**, cel care s-a înrolat voluntar în armata română pentru a lupta în războiul de independență (1877-1878). Se remarcă în luptele de la Grivița, Vidin și Smârdam, drept pentru care este decorat de domnitorul Carol I cu două medalii: „Crucea Sf. Gheorghe” (de două ori) și „Virtutea Militară”. Stabilizat la Tețcani din anul 1911, se decide să participe tot ca voluntar la războiul de desăvîrșire a unității naționale, unde este răpus de un foc de mitralieră alături de camarazii lui în anul 1916 ²⁶.

Un alt remarcabil descendent din familia Donici este și **Nicolae N. Donici** (1874- 1956), strănepot al fabulistului Alexandru Donici, care a devenit un cunoscut astronom, membru al Academiei Române. Avînd moșia la Dubăsarii Vechi, a amenajat în localitate un observator astronomic ²⁷.

Un important membru al acestei familii este și savantul **Alexandru Nicolae Donici** (1886-1936) care a devenit un renumit antropolog, profesor la Universitatea din Geneva, unde a condus în 1919 laboratorul de antropologie. Nepot de fiu al lui Nicolae Donici – mareșal al nobilimii din Chișinău și Orhei, Alexandru N. Donici împreună cu antropologul Eugène Pittard, au publicat în anul 1928, „Les Premiers Grattoirs paléolithiques”.

La 100 ani dela anexarea Basarabiei, Sever Zotta face o analiză referitoare la nobilimea din Basarabia. Autorul acestui studiu face o remarcă în introducere, demnă de a fi citată: „România e o țară care nu suferă tocmai de hipertrofie naționalistă, însă, ca toate popoarele care nu sunt menite a pieri, are și ea punctul ei de onoare neîndurând atingerea ei care poate veni chiar din partea celui mai puternic vecin, care prin întâmplare este și cea mai mare Împărăție a lumii... Sentimentul național nu exista, în mod conștient, ca idee, pe când factorii determinanți ai mentalității strămoșilor noștri erau în primul rînd credința, apoi buna stare materială și în fine tendința de diferențiere socială” ²⁸.

²⁵ Prof. dr. Ioan Murariu. *Istoria ținutului Herța până în anul 1940*. Bacău: Ed. Vicovia, p. 94, 152.

²⁶ Pr. Ioan Sătulu, prof. Mihai Hrișcă. *Monumente istorice*, Ed. Episcopiei Romanului și Hușilor, 1976, p. 50

²⁷ Prof.univ. dr. Mihai Sorin Rădulescu. *Donici: o veche familie boierească*, Genealogie, ian. 2007

²⁸ ZOTTA, Sever. Despre nobilimea Basarabiei. In: *Arhiva Genealogică*. 1912, nr. 4- 6, pp. 49-50.

Analizând arborele familie Donici, cu cele două ramuri care duc fie la fabulistul Alexandru Donici, fie la Samaranda Donici, mama lui Costache Negri, putem constata o abundență de titluri boierești acordate în Moldova unei singure persoane în sec. al XVII – XVIII-lea și o reducere a acestora după 1812 în Basarabia.

După anul 1812, Basarabia a păstrat pentru o scurtă perioadă de timp vechile privilegii sociale. După o verificare a pretențiilor boierimii rămase în Basarabia, privind statutul ereditar de nobil dovedit cu hrisoave ale Divanului domnesc din Moldova, au fost emise titlurile cu prerogative legale. Titlurile conferite erau de două feluri: simpli curteni (dvoreni) și kneaz, lipsind gradele intermediare. Din a doua categorie erau la început numai două familii: Cantacuzino și Moruzi. Lipsa acestor gradații intermediare cu siguranță au jignit multe familii din fosta nobilime a Moldovei precum: Buhuși, Balș și **Donici** ²⁹.

Nobilimea de origine moldovenească din Basarabia, care era înscrisă pînă la data de 1 ianuarie 1909, deci după aproape 100 ani dela răpirea Basarabiei, era de numai 191 familii din cele 456 familii nobile existente la acea dată în Basarabia. Diferența de 265 familii reprezentau înnobilarea unor familii de altă origine decît cea română. Lista nobilimii de origine română din Basarabia, prezentată de Sever Zotta, este redată în ordine alfabetică, unde găsim trei nobili din familia Donici:

- 43. Donici lordachi, înscris în anul 1821 în cartea 6, originar din Moldova
- 44. Donici Matei, înscris în anul 1821, în cartea 6, originar din Moldova
- 51. Donici Niculai, înscris în anul 1851, în cartea 1, originar din Moldova ³⁰.

În aceeași perioadă în Moldova, „căftănirea” boierilor era atributul domnitorului care aplica o politică foarte diferită de la domnitor la domnitor.

Sub domnia lui Ioan Sandu Sturdza Vodă (1822-1829) se simte o trezire a simțului adormit al instinctului de clasă după devastarea Moldovei de către mișcarea eteristă.

Istoricul Gh. Ghibănescu este cel care semnalează lista întocmită de boierul Gh. Rășcanu, cu numele tuturor celor „căftăniți” de domnitor, cu indicarea zilei, unde în numai 14 luni, numărul celor „căftăniți” au ajuns la 454 persoane. Domnul Moldovei a avut permanent acest privilegiu de a „boieri” supușii săi, care conform cronicarilor, a înălțat sau a degradat neamul multor familii de moldoveni. Din această listă era firesc să nu lipsească și familia Donici, care apare cu următoarele date cînd s-a făcut „căftănirea”:

- 21 ianuarie 1823 - **Andronachi Donici** - comis
- 25 februarie 1823 - **lordachi Donici** - agă
- 16 decembrie 1823 - **Vornicul Andronachi Donici** - vel logofăt ³¹.

Acest ritm alert de înnobilare făcut de Vodă Sandu Studza a nemulțumit pe

²⁹ *Ibidem*, p. 55

³⁰ *Ibidem*, p. 62

³¹ *Ibidem*, p. 102, 106, 169

mulți boieri, care s-au văzut alături de meseriași și slugi boierești ridicați la rang de boier, chiar dacă la treptele inferioare (precum D. Urzică, făcut din cojocar, stolnic). Protestul celor 23 boieri de primă mărime, printre care era și Gh. Donici, adresat Porții, l-a determinat pe domnitor să înceteze acțiunea de „căftănire”³².

Din analiza efectuată asupra listei, se poate constata faptul că numai în Postul cel mare și în sărbătorile de Paști nu se organiza ceremonia de acordare a unui titlu boieresc.

O altă sursă demnă de semnalat pentru descifrarea arborelui familie Donici o constituie „Vidomstie de boierii Moldovei aflați în țară la 1829”, care a fost prezentată pe ținuturi de Alexandru V. Perietzianu-Buzău în „Arhiva Genealogică” din 1994 și 1995.

Referitor la Ținutul Botoșanilor, printre boierii de la vornic de obște la ban, îi găsim pe: Gheorghe, Ștefan și Constantin Donici la poziția M16³³.

Dintre boieri care nu s-au prezentat pentru a fi înregistrați, din Ținutul Hârlăului, se numără și agă lancu Donici, „ce se află în Bucovina, încă din anul trecut”, poziția N31³⁴.

Din condica Ținutului Vaslui, la rubrica boieri dela vel comis la șetrar, figurează la poziția I.13, „Andrunachi Donici, comis, născut în Basarabia, 30 ani, fiul paharnicului Enăcachi Donici; locuiește în orașul Eșii; are moșia Voloavile de pe stînga Prutului”³⁵.

3. Conacul familiei Donici și izvorul „Stanca”

Era firesc ca pe moșia pe care o deținea Dimitrie Donici în ținutul Orheiilor, să aleagă un loc favorabil pentru a construi un conac. La alegerea acestei locații, boierul Donici a ținut cont de cel puțin trei criterii: primul poate a fost cel de a beneficia de izvoarele din amonte de conac, al doilea criteriu posibil era cel legat de codrii care înconjurau zona, și nu în ultimul rînd apropierea de cele trei iazuri, care puteau furniza pește suficient.

³² *Ibidem*, p. 76

³³ PERIETZIANU-BUZĂU, Alexandru V. Vidomstie de boierii Moldovei aflați în țară la 1829. In: *Arhiva Genealogică*. 1995, nr. 1-2, pp. 161-162.

³⁴ *Ibidem*, p. 170

³⁵ *Ibidem*, 1994, nr. 3-4, p. 297

Construcția conacului a fost finalizată se pare, în anul 1800, de către Dimitrie (1773-1819) și Elena Donici, părinții fabulistului Alexandru Donici ³⁶.

Planul casei așa cum rezultă din schița elaborată la 14 mai 1973 de către un institut de proiectări, reprezenta situația reală a conacului la data respectivă și a constituit punctul de plecare pentru restaurarea conacului în vederea înființării unui **Muzeu memorial Donici**. Planul l-am reactualizat după realitatea din anul 2012, prin reevaluarea unor pereți despărțitori și adăugarea cerdacului, inexistent în vechea schiță. **Anexa II.**

Conacul Donici are o suprafață total construită de 203,5 mp., din care cerdacul ocupă o suprafață de 64 mp. Muzeul memorial Donici deține un număr de **8 camere**, dintre care patru sunt destinate exponatelor.

Intrarea în muzeu se face pe sub un portal din lemn sculptat, care amintește de porțile maramureșene. Aleea care duce spre conac este delimitată de tei, care oferă vizitatorilor, atunci când teiul este înflorit, un parfum rafinat și pătrunzător.

„**Casa mare**”, cum este denumită în Basarabia camera cu obiectele cele mai valoroase și cu care se mîndrește basarabeanul când primește oaspeți de seamă, este amenajată cu obiecte de secol al XIX-lea, din care nu lipsesc superbe covoare basarabene, pianina, masa extensibilă cu scaune și canapea în stilul Napoleon al III-lea – placcate cu inscripții metalice, bufetul, un secreter, icoane, sfeșnice din argint și un frumos candelabru amplasat pe o porțiune din tavan pictat cu motive florale.

„**Cabinetul de lucru**”, chiar dacă are o suprafață de numai 10,3 mp., redă atmosfera de intimitate a unui cabinet de lucru, fără a omite elementele specifice de confort și utilitate strict necesare unei activități elevate - intelectuale. Din dotarea acestui cabinet trebuie semnalate următoarele elemente: șemineul de-asupra căruia este amplasat un ceas de epocă și două sfeșnice, biroul de lucru cu un scaun confortabil tapițat cu crep, serviciul de birou marmorat, biblioteca în care se poate observa o colecție de cărți din sec. al XIX-lea, un covor amplasat pe un perete care conferă o ilustrare specifică epocii respective.

„**Celelalte două camere expoziționale**” sunt destinate prezentării vieții și activității fabulistului Alexandru Donici. Sunt ilustrate și momente importante de la deschiderea muzeului din anul 1976.

„**Cerdacul**” tipic moldovenesc, este generos construit pe toată latura conacului, fiind foarte primitiv și datorită unor fotolii din iederă care încadrează o masă rotundă de unde nu lipsesc cările populare cu care se poate gusta din apa rece de izvor. **Fig. 7 - 043**

Sub cerdac, pe fațadă, se află un încăpător „**beci**” semnalat printr-o clasică boltă închisă cu un grilaj de lemn.

Tot sub cerdac pe o porțiune laterală este amenajată o încăpăre care poate constitui un excelent loc de a degusta celebrele vinuri basarabene.

„**Parcul**” care înconjoară conacul Donici are amenajat un iaz frumos placat

³⁶ MALANETCHI, Vasile. Astăzi la baștina lui Donici. In: *Lit. și arta*. 1984, 13 sept. p. 7.

cu piatră de râu, care are în apropiere un chioșc înconjurat cu vegetație, găzduind o confortabilă banchetă și o masă pentru a savura o clipă de relaxare în natură, în vederea decantării impresiilor survenite după vizitarea muzeului.

„**Bustul lui Alexandru Donici**” a fost amplasat în curtea conacului în anul 1969.

„**Beciul conacului**”, care se afla în partea stângă a aleii de intrare, era, după spusele domnului Alexandru Ciobanu, foarte încăpător și solid construit, el fiind martorul ocular al distrugerii acestui beci de către cei care conduceau colhozul din perioada respectivă, pentru a utiliza materialele la construirea unei ferme din localitate. Cu un regret sincer, mărturisește Alexandru Ciobanu: „A dispărut, astfel, un neprețuit obiect de istorie, cultură și arhitectură moldovenească din secolul al XIX-lea, fără de care complexul muzeistic de aici nu poate reda integral atmosfera acelei epoci. Mare păcat și-au luat pe suflet diriguitorii de atunci ai satului...”

Partea de deal de la conac, care se numea „**Stanca**”, găzduiește un izvor care poartă numele de „**Izvorul Stanca**”, unde se păstrează și astăzi în bună stare vechiul sistem de colectare și filtrare a apei de la 12 izvoare. Izvoarele erau captate cu ajutorul unui apeduct de argilă roșie arsă, protejat cu cărămidă. Se poate vedea metoda de filtrare care constă dintr-un dig original, care oprește impuritățile, în timp ce apa curată trece mai departe. Periodic se curăță digul de impurități de către lucrătorii de la muzeu, pentru că acest izvor face parte din „Complexul muzeistic Alexandru Donici”. Boierul Dimitrie Donici avea în prelungirea curții conacului o imensă grădină de zarzavaturi care era udată din belșug cu apele provenite de la izvorul Stanca. Acest izvor a alimentat și alimentează și în prezent cu apă rece și curată conacul boieresc, iazul din curte, dar și mai multe familii din sat ³⁷. „Izvorul Stanca” constituie în sine un ansamblu de arhitectură, recent restaurat. Amplasat în imediata apropiere a unei vii sădită în pantă, a fost necesară consolidarea malurilor care au fost placate cu cărămidă aparentă în două culori, care îi conferă o imagine bine delimitată de restul peisajului. Izvorul propriu zis, cu elementele lui de captare și filtrare, sunt protejate sub acoperișul unei construcții solide unde accesul este interzis publicului larg, tocmai pentru a-l proteja contra unor intervenții nedorite. Accesul la apa de izvor, care este evacuată pe o conductă amplasată pe o latură a clădirii, se face coborînd cîteva scări, ajungînd pe un platou bine pietruit, unde publicul are acces la o cană din tablă smălțuită, liberă de ori ce constrângere.

În același spațiu bine delimitat al izvorului, pe platou, se află amplasat recent un „**monument**” construit din piatră șlefuită. În centrul monumentului este amplasat pe un postament Domnul Iisus Hristos răstignit pe cruce. Lateral pe ambele laturi ale crucii sunt două basoreliefuri care o reprezintă pe Maica Domnului la răstignire și Sf. Apostol Ioan. Tot pe cruce, sub picioarele Domnului Isus Hristos, este redat un craniu care amintește de Adam și cele două oase sudate de

³⁷ Informațiile au fost oferite de domnul Alexandru Ciobanu care a avut și generozitatea de a vizita împreună acest izvor intrat în istorie. Mulțumesc pe această cale domnului A. Ciobanu, directorului Muzeului memorial Al. Donici

sîngele vărsat de Mântuitor. Aceste două elemente de la baza crucii simbolizează răscumpărarea de păcate. Postamentul are sculptate pe cele trei laturi mai multe imagini cu Sf. Gheorghe, Sf. Ion Botezătorul și Sf. Mihail.

Întreg acest monument este îngrădit cu un frumos gard din piatră, suficient de înalt pentru a nu acoperi vizibilitatea imaginilor sculptate pe postament. Monumentul se integrează de minune în ansamblul arhitectonic al izvorului, conferind un plus de prețiozitate, parcă făcut special pentru a face legătura cu biserica ctitorită de familia Donici, pe care o vom prezenta în continuare.

Clădirea conacului a suferit multe modificări de-a lungul timpului și a îndeplinit diverse utilități. În perioada 1944-1971 în incinta conacului a funcționat o școală. După 1971 s-a introdus în cadrul școlii o bibliotecă și o cameră expozițională care viza personalitatea fabulistului Alexandru Donici.

Un bun prilej de inaugurare a „Muzeului memorial Alexandru Donici” a survenit în momentul când au fost „Zilele literaturii din Moldova” (1976). Cu acest prilej s-a organizată o manifestare culturală la conac, unde au participat mai mulți scriitori din țările socialiste printre care și Nichita Stănescu. Martorii oculari mărturisesc faptul că scriitorul român, cînd a ajuns în curtea conacului, a îngenunchiat și a sărutat pămîntul Basarabiei,

atît de drag poetului. Pentru că acest episod a fost șters din documentele vremii, de către comuniști, dar conservat de muzeografi Ecaterina și Alexandru Ciobanu, care nu au ezitat să prezinte publicului vizitator acest episod, Președintele Consiliului Județean Prahova, ing. Mircea Cosma, a emis în data de 18 aprilie 2010 un „Brevet cu o medalie jubiliară Nicolae Iorga, Casei Memoriale Alecu Donici pentru contribuția deosebită la promovarea culturii românești”³⁸.

Arhitectul Robert Kurt, cel care a realizat proiectul de restaurare a conacului, are meritul de a fi făcut efortul pentru a găsi informații privind imaginea de cum arăta conacul inițial³⁹.

În romanul lui Dimitrie C. Moruzi intitulat „Pribeag în țară răpită”, autorul evocă viața la conac a familiei Donici, pe care o vizitase. Dumitru Moruzi oferă amănunte interesante de cum a fost primit la conacul lui Andronache Donici: „De

³⁸ DRAGOȘ, V. De la inimă la inimă. In: *Pentru comunism*. 1976, 21 sept., p. 2. La această inaugurare a muzeului au participat din partea Moldovei și scriitorii: Grigore Vieru, P. Zadnipru, I. K. Ciobanu, G. Vodă, D. Matcovschi.

³⁹ Robert Kurt, a absolvit în anul 1940, Institutul de Arhitectură din București. Enciclopedia sovietică moldovenească, vol. III, Chișinău, 1972, pag. 547. Precizare făcută de domnul Valentin Golub, pentru care mulțumim pe această cale

la poșta din Peresecina, kneazul trimise cele două carite și slugile înainte la oraș, pentru ca ele să poată ajunge acolo încă cu ziuă; pe când el, domnița, copilul și guvernanta Clotilda, într-un foieton cu patru locuri, se abătu din drum, până la moșia lui Andronache Donici, care nu odată îi poftise, să se oprească și pe la dânsul în treacăt,⁴⁰.

Descrierea boierului Andronache Donici, văzută de D. Moruzi, oferă o altă imagine pe care o afișa acesta la Chișinău: „La țară era alt om. Îl găseai veșnic în marele cerdac din fața casei sale, îmbrăcat după cum era și vremea afară: când în halat de vară, când în haine de șiiac, când, și cu câte o cațaveică cu blană de vulpe. Acolo te cinstea cu dulceturi și cafele, iar masa lui era curat moldovenească! Așa avusese înțelegere cu cucoanele d-sale: la oraș să fie ruși ca toți rușii, iar la țară neaoși moldoveni !... Nu-i plăcea însă să-și arate dragostea pentru împărăție pînă și la țară! Acolo venea să se odihnească și să se întremeze în huzurul și obiceiurile în care fusese născut; așa că gospodăria și casele sale de la moșie, erau mai mult de răzeș chiabur de cât de boier mare și de neam, după cum era”⁴¹.

Arhitectul Robert Kurtz a avut surpriza plăcută să găsească o descriere amănunțită a conacului făcută de D. Moruzi, după care a reușit să definitiveze proiectul conacului așa cum îl vedem în prezent, cu cerdac și acoperit cu șindrilă.

Referindu-se la casele de la moșia lui Andronache Donici, autorul romanului social basarabean „Pribeag în țară răpită”, face următoarea descriere: „Destul de mari și încăpătoare, cu acoperământul lor țuguat, șindrilit și streșinile mari, casele erau clădite pe o coastă; așa că prispele care o înconjurau de jur împrejur, de erau înalte abia de o palmă, două din partea de din spate, întreceau stînjenu din față. Pe cerdac te suiai pe vre-o opt trepte; iar sub dînsul se deschidea gura pivniței, rotundă cu ușa alcătuită din gratii de lemn de stejar. Ograda era potrivită: cam mare pentru un răzeș, dar mică pentru o curte boierească. Abia cîteva căsuțe pentru bucătărie, slugi și argați; hambare, șoproane și grajd... Sus de pe cerdacul lui mare, Andronache le vedea pe toate, aruncînd vreo dojană sau vreo glumă, argaților și slugilor care umblau prin curte după treburile lor”⁴².

Descrierea conacului în interior are câteva detalii interesante pe care le face D. Moruzi: „De cum treci însă pragul tindei, te aflai în altă lume. Casa răzășească avea tavane înalte, odăi mari și luminoase; salonul de primire avea mobilă capitonată, îmbrăcată cu un crep luminos și proaspăt, la fel cu perdelele ușilor și ale ferestrelor, dar la fel și cu pereții și tavanul.... În salon, blînda și duioasa doamnă

⁴⁰ MORUZI, Dumitru C. *Pribeag în țară răpită*, Institutul de Arte Grafice N.V.Ștefăniu, Iași, 1912, p. 150. Referitor la Andronache Donici, de cum se comporta la oraș, D. Moruzii mărturisește: „Ținea caifas rusesc în casele sale din fața grădini publice și te cinstea după datinile rusești, cu obișnuitul pahar de ceai. Dis de dimineată, îl găseai ras cu îngrijire, îmbrăcat după ultima modă, cu mustăcioara lui albă, bine pieptănată, cu fruntea dezvelită până la ceață, între două tufe de păr mai mult alb decât blond. Rar să-l întâlnești pe uliță sau pe aiurea, fără crucea Sf. Ana la gât. Așa că la Kișinău era mai rus de cât toți rușii”.

⁴¹ *Ibidem*, p. 151.

⁴² *Ibidem*, p. 151-152.

Donici, după ce și-a văzut de rugăciuni, de gospodărie și la urmă și de toaletă, își făcea mai mult viața, citind vreo carte, pe cînd Cc. Andronache își făcea viața pe cerdacul cel mare după ce-și isprăvea de văzut gospodăria moșiei și de lucrul de pe cîmp. Așa că, după cum spunea d-na Donici: unul trăia în occident și altul în orient, neîntîlnindu-se decît în vremea meselor servite totdeauna pe cerdac „⁴³.

Inaugurarea **Muzeului memorial „Alexandru Donici”** a fost făcută în data de 19 septembrie 1976, în prezența oficialităților locale și centrale. Primul director al acestui muzeu a fost Filip Grădinaru, care a funcționat în perioada 1976-1990. Doamna Ecaterina Ciobanu a preluat conducerea acestui muzeu începînd cu data de 1 aprilie 1990, căreia îi mulțumim pe această cale pentru o colaborare culturală demnă de prestigiul familie Donici, pe care o reprezintă. Din anul 2005 și până în prezent, conducerea muzeului a fost preluată de Alexandru Ciobanu.

4. Biserica „Adormirea Maicii Domnului”, amplasată în imediata apropiere a conacului, a fost ctitoria familiei Donici. În prezent face parte din Complexul muzeistic „Alexandru Donici”.

Prima biserică din lemn, atestată la 1820, a fost ridicată pe cheltuiala părinților fabulistului, Dimitrie și Elena Donici ⁴⁴.

În perioada anilor 1872-1882, s-au ridicat în Basarabia un număr de 115 biserici din piatră. Atunci (1875-1876) a fost demolată și biserica din lemn „Adormirea Maicii Domnului” din Bezin și în locul ei a fost ridicată o biserică din piatră care a rezistat pînă în zilele noastre ⁴⁵.

După cum se poate citi pe placa de marmură comemorativă amplasată pe zidul exterior al bisericii, construcția bisericii actuale a fost făcută cu cheltuiala lui Andrei (1811-1889), frațele fabulistului, și a fiului acestuia,

⁴³ *Ibidem*, p. 152

⁴⁴ TOMESCU, C. N. *Cartografia Basarabiei la 1820. 127 sate din Ținutul Orheiului*. Ch.: Ed. Cartea Românească, 1931, p. 45. Istoricul bisericesc Nicolae Popovschi a constatat că la anul 1871 în Basarabia erau 874 biserici, dintre care 458 de piatră și 416 de lemn. În perioada 1872-1882 s-au ridicat din nou 115 biserici din piatră. Informație semnalată de domnul Valentin Golub, pentru care mulțumim pe această cale

⁴⁵ POPOVSCHI, Nicolae. *Istoria Bisericii din Basarabia în veacul al XIX-lea sub ruși*. Ch., 2000, p. 113. Informație oferită de domnul Valentin Golub, pentru care mulțumim pe această cale

Neculai (1835-1876), în perioada 1875-1876 ⁴⁶. Biserica actuală poate fi considerată o copie la scară mult mai mică a unei catedrale din Sankt-Petersburg, construită după planurile arhitectului Bartolomeo Rastrelli.

„**Monumentul**” pomenit pe placa comemorativă este o **clopotniță** construită deasupra cavoului familiei Donici de către arhitectul de origine bulgară Filip I. Stroi-Stoianov, în anul 1894.

Pe lângă părinții fabulistului Alexandru Donici, Dimitrie și Elena, mai sunt pomeniți pe placă, ca fiind înmormîțați în acest cavou:

- Andrei (Andronache) (1811-1889) - fratele mai mic a lui Alexandru Donici.
- Anastasia (1824-1872) - a doua soție a lui Andrei Donici.
- Nicolae (1838-1876) - fiul lui Andrei (Andronache) Donici, mareșal al nobilimii din ținutul Orhei, tatăl astronomului Nicolae N. Donici (1874-1860)⁴⁷.

„Biserica Adormirea Maicii Domnului”, ctitoria familiei Donici, a suferit mari stricăciuni în perioada comunistă. O mărturisire autentică ne parvine de la scriitorul ucrainean Oleg Goncear, autorul romanului „Biserica”, unul din puținii scriitori care au avut curajul să protesteze contra distrugerilor bisericilor din spațiul ex-sovietic. Ca participant la inaugurarea „Muzeului memorial Alexandru Donici” din 1976, scriitorul nota în jurnalul său, referitor la biserica din Donici: „Cu vreo zece ani în urmă (n.a.1966), în timpul unui nou atac antireligios, au încercat să șteargă biserica de pe fața pământului. Au izbutit totuși să-i scoată acoperișul, cu ajutorul buldozerelor și odgoanelor. S-au zbatut să distrugă din temelie bisericuța cu tancurile (ca în romanul „Biserica”), dar zidurile fiind trainice, nici tancurile n-au putut face nimic. Sau poate, mă gândesc, tanchiștii au rămas uimiți de frumusețea acestor locuri și n-au vrut să fie distrugători”⁴⁸.

Biserica a fost transformată în depozit de cereale până în anul 1992, când s-a făcut prima restaurare și a recăpătat statutul de biserică ortodoxă.

În anul 2006, creștinii ortodocși din satul Donici, cu ocazia vizitei șefului statului la „Muzeul memorial Alexandru Donici”, au îndrăznit să solicite restaurarea bisericii, întrucât prin acoperiș se scurgea apa de la ploaie. În același an, au fost demarate ample acțiuni de restaurare care au vizat gardul care delimitează spațiul

⁴⁶ Textul scris în rusește de pe placa comemorativă a fost descifrat de directorul Muzeului de istorie din Orhei, Valentin Golub căruia îi mulțumesc pe această cale. Textul este următorul: „*Aici se odihnesc osemintele robilor lui Dumnezeu: Dimitrie, Elena, Andrei, născut în 1806 (corect-1811) și decedat în 1889, Anastasia, născută în 1838 și decedată în 1876. Fii-le țărâna ușoară și veșnica pomenire. Acest sfânt locaș a fost zidit în 1875 și 1876 cu cheltuiala lui Andrei și Nicolae, iar monumentul e înălțat în 1894 de către Filip Ivanovici Stroi-Stoianov.*”

⁴⁷ Legenda care circulă în localitate din tată în fiu pomenește de acest Nicolae Donici, fiul lui Andrei (Andronache) care s-a împușcat la vârsta de numai 38 de ani în pădurea de lângă sat, în locul numit de săteni *Poiana Conașului*. Motivul acestei sinucideri se pare că a fost în primul rând pierderea unei sume importante de bani la jocul de noroc. Al doilea motiv ar fi cel cauzat de o scrisoare adresată țarului cu conținut politic, după care ar fi urmat să fie arestat. Nu a dorit să cadă în mâinile poliției, care cu siguranță îl expedia în Siberia și atunci a preferat să se sinucidă. Informația a fost oferită de domnul Valetin Golub căruia îi mulțumesc pe această cale.

⁴⁸ ALEXANDRU, V. Monument de o frumusețe divină. In: *Plai Orheian*. 2006, 7 iul. Ziar pus la dispoziție cu generozitate de Alexandru Ciobanu, drept pentru care mulțumesc pe această cale.

care aparține bisericii, exteriorul bisericii, care a inclus și schimbarea ușilor și a geamurilor, pavimentul interior și exterior al bisericii cât și înlocuirea catapetesmei.

În perioada dinainte de 1989, picturile din interiorul bisericii au fost distruse sau acoperite cu vopsea. În anul 1992, cele patru fresce care reprezintă pe sfinții evangheliști: Matei, Ioan, Luca și Marcu, au fost decopertate de vopsea și restaurate. A doua restaurare a acestor patru fresce s-a efectuat în anul 2006, de către pictorul restaurator Ioan din Orhei, ajutat de pictorul Emanoil din Mitoc.

Noua catapeteasmă a constituit o alegere între trei variante: una în stil grecesc, alta în stil rusec și alta în stil românesc. A câștigat varianta rusească, după cum mărturisește preotul paroh Gheorghe Iurcu, pentru că s-a adaptat cel mai bine spațiului de încadrare a catapetesmei care era sub formă de boltă. Executată din lemn masiv, a fost proiectată și executată de Dumitru Constandache din Chișinău, cel care a prezentat și proiectele celor trei variante ⁴⁹.

Hramul bisericii „Adormirea Maicii Domnului” este și hramul localității Donici, care are loc în fiecare an, la 28 august.

Printre puținele lucruri de mare preț salvate din patrimoniul religios al bisericii, prea cuviosul părinte ne semnalează două piese: o „Evanghelie” veche și un „Antimis” brodat cu fir de argint, care tratează tema iconografică de punere în mormânt a Domnului Iisus, sau cum mai este cunoscută sub denumirea de „Plângerea lui Iisus”. În plan central este redată Maica Domnului, iar de o parte și alta a lespezii pe care stă Mîntuitorul întins, este reprezentat Sf. Nicodim și Sf. Iosif din Arimateea. Maica Domnului este înconjurată de cele trei femei mironosițe. La cele două extremități ale „Antimisului” stau de veghe doi îngeri. În cele patru colțuri sunt reprezentați cei patru evangheliști. Scena este înconjurată de vița de vie ce simbolizează în Noul Testament pămîntul făgăduinței ⁵⁰.

Interesant este faptul că aceste obiecte au fost salvate de la confiscare și poate distrugere, de un bun creștin din localitatea Donici, pe nume Maxim Hodorogea, în fața căruia trebuie să ne plecăm cu smerenie, pentru gestul făcut, asumându-și riscurile de a fi condamnat în acea perioadă profund antireligioasă ⁵¹.

Credem că trebuie menționate și alte ctitorii care au fost citate de istoricul Nicolae Stoicescu în lucrarea „Repertoriu al monumentelor medievale din Moldova”, pentru a întregii meritele acestui neam de boieri moldoveni din familia Donici:

- Biserica „Sf. Nicolae” din Clișova (Orhei), refăcută în secolul al XVIII-lea
- Biserica din Ivancea (Orhei), ctitorită de marele vornic Darie Donici

⁴⁹ Informații primite de la părintele paroh Gh. Iurcu care slujește la biserica „Adormirea Maicii Domnului” drept pentru care îi aducem mulțumirile cuvenite pentru explicațiile furnizate.

⁵⁰ Descifrarea semnificației troiței și a Antimisului a fost făcută de doamna dr. Elena Băjenaru, director al Muzeului de Istorie a Țării Făgărașului, drept pentru care îi mulțumesc pe această cale.

⁵¹ *Ibidem*, referitor la recuperarea celor două piese de patrimoniu.

- Biserica de lemn „Intrarea în biserică” din Râșcova (Orhei), ctitorită tot de marele vornic Darie Donici
- Biserica „Adormirea Maicii Domnului” din mănăstirea Călărășeuca, ctitorită în 1782 de către Hagi Marcu Donici
- Biserica „Sf. Spiridon” din sec. al XVIII-lea, refăcută în 1802
- Biserica din Ișnovăț (Orhei), reconstruită de Matei Donici în 1810
- Biserica din Valea Rea (jud. Vaslui), ctitorită de Donicești în 1815
- Biserica „Sf. Gheorghe” din Camenca (Orhei), refăcută de zid în 1830, de către Andrei Donici și T. Șerban
- Biserica „Sf. Nicolae” de la Mășcăteni (com. Albești, jud. Botoșani), datînd din 1842, unde a fost înmormântată Elena Donici
- Bolnița cu chilii și biserica „Sf. Ioan cel Nou”, de la Mănăstirea Neamț, construită în 1846 prin donația aceleiași boieroaice Elena Donici ⁵².

Aceste numeroase ctitorii dovedesc faptul că familia Donici era profund legată de ținutul Orhei și nu numai, unde aveau numeroase moșii, dar și faptul că aveau, precum mulți alți boieri moldoveni, un respect deosebit pentru locuitorii acestor meleaguri, care erau adevărații beneficiari ai acestor lăcașuri sfinte. Datoria noastră este să le semnalăm și să le scriem istoria atît de viciată de vremurile prin care au trecut.

⁵² Prof. Univ. Dr. Mihai Sorin Rădulescu, *op. cit.*, p. 11

